

Polecenia podsumowujące

1. Podaj główne przyczyny rozłamu w Kościele zachodnim w XVI w.
2. Scharakteryzuj sytuację religijną w Rzeszy w XVI w.
3. Porównaj doktryny religijne: Marcina Lutra, Ulricha Zwingliego oraz Jana Kalwina. Wskaż podobieństwa i różnice.
4. Przedstaw skutki reformacji.

◆ Kryzys wewnętrzny w Kościele katolickim na przełomie XV i XVI w.

Sprzedaż odpustów, symonia, nepotyzm i nikolaizm, upadek obyczajów wśród kleru, zaniedbywanie posługi duchowej wobec wiernych. Nieskuteczne próby reform podejmowane na soborach, opieszałość papieża.

◆ Wystąpienie Marcina Lutra i początek reformacji

1517 – ogłoszenie 95 tez przez Marcina Lutra.
Początek reformacji. Jej głównym celem – reforma Kościoła.
1520 – spalenie bulli papieskiej przez Lutra na rynku w Wittenberdze. Zerwanie z papieżem.

◆ Rozprzestrzenianie się reformacji i doktryna luterkańska

1521 – edykt wormacki.
Przekład Biblii na język niemiecki przez Lutra.
1529 – protest zwolenników reformacji na sejmie Rzeszy w Spirze.
1530 – wydanie *Augsburskiego wyznania wiary* – doktryny luterkańskiej.

◆ Wojny religijne w Rzeszy

Wojna chłopska.
Wojny szmalkaldzkie.

◆ Pokój religijny w Augsburgu

1555 – sejm w Augsburgu, zawarcie pokoju między katolikami i protestantami.
Przyjęcie zasady „czyja władza, tego religia” (łac. *cuius regio, eius religio*).
Utrwalenie podziału religijnego na terytorium Rzeszy.

◆ Początki ruchu reformacyjnego w Szwajcarii

Ulrich Zwingli – przywódcą ruchu, Zurych – centrum przemian.
1529–1531 – wojna religijna protestantów z katolikami. Zwycięstwo katolików.

◆ Rozwój kalwinizmu

Jan Kalwin działający w Genewie – twórca doktryny kalwińskiej, inspirowanej nauką Lutra.
Zreformowanie struktur religijnych w Genewie: gmina, konsystorz (pastorzy i członkowie świeccy).

◆ Wojny religijne we Francji

Popularność kalwinizmu wśród mieszczaństwa i części szlachty (Burbonowie).
1562–1594 – wojny religijne między hugenotami (kalwinistami) a katolikami.
1572 – noc św. Bartłomieja: rzeź hugenotów dokonana przez katolików w Paryżu.
1598 – edykt nantejski nadający hugenotom wolność wyznania i gwarancję bezpieczeństwa, zakończenie wojen religijnych.

◆ Przemiany w Anglii

1534 – Akt supremacji – Henryk VIII głową Kościoła anglikańskiego niezależnego od papieża.

◆ Skutki reformacji

Podział Europy na państwa katolickie i protestanckie.
Szybszy rozwój gospodarczy krajów protestanckich.
Uformowanie się nowej protestanckiej mentalności.
Wzrost liczby szkół i poziomu alfabetyzacji wśród protestantów.
Podniesienie poziomu edukacji w szkołach katolickich.

Polecane publikacje

- J. Burkhardt, *Stulecie reformacji w Niemczech (1517–1617). Między rewolucją medialną a przełomem instytucjonalnym*, tłum. J. Górny, Warszawa: Wiedza Powszechna, 2009.
B. Cottret, *Kalwin*, przeł. M. Milewska, Warszawa: PIW, 2000.
S. Grzybowski, *Marcin Luter*, Kraków: Wyd. WAM, 2004.

